

IMAGINI PĂSTOREȘTI IN POESIA POPULARĂ

Nu putem lăsa la o parte reflexele păstoritului în poezia noastră populară sub alt aspect al lor, acela al exprimării poetice. Când înfririrea lui a fost așa de hotărîtoare asupra cuprinsului atîtor doine și cîntece bătrînești, ne-ar mira ca ea să nu se evidențieze și în forma lor, în asociațiunile de cuvinte, în imaginile care aveau să le dea relief poetic. Impresii zilnice, obsesiuni ale mediului încunjurător, visiunea pornită din privești cu un anumit caracter, din înclinări sufletești speciale, nu se putea să nu lase urme și în felul de redare al motivelor de inspirație populară.

Cît de puternice sînt obsesiunile vieții păstorești în mintea țaranului nostru ne arată foarte plastic o doină cum este cea următoare, cu apropieri care par bizare, dar sînt explicabile cînd le raportăm la predilecțiuni ale celor dela țară, la felul lor de impresionare în legătură cu viața pe care au dus-o ori o mai duc. O fată îi spune unui flăcău :

Bădiț, bădișorul meu,
Ascar' am ieșit în coastă,
M'am uitat în curtea voastră;
Văzui brusturi și cucute:
Eu gîndiam că-s vite multe;

Văzui brusturi și turbări:
 Eu credeam că-s oi țigăi;
 Văzui spini și porumbei:
 Eu credeam că-s oi cu miei¹.

Cum în impresiile țaranului nostru primează ceea ce este păstoresc ne arată, în alt sens, și această doină unde e vorba de primăvară astfel cum și-o închipuește ciobanul:

Uște mi se cununa,
 Ca câmpul primăvara,
 Cînd oile sînt cu miei
 Și vacile cu viței...
 Cîndu-s oile cu miele
 Și vacile cu vițele².

Vedem aici procesul psihologic care alteori a dus la comparații directe luate din viața păstorească. Pentru a face să reiasă ceva caracteristic, pentru a fixa în câteva cuvinte o situație, țaranul nostru recurge de nenumărate ori la vocabularul păstoresc.

Versul așa de bine cunoscut din *Miorița* — asupra căruia am insistat mai înainte —, cu imaginea simplă, dar așa de expresivă, în care fața ciobanului e comparată cu spuma laptelui, arată dela sine că a trebuit să treacă prin mintea cuiva trăind mereu la stîină și el ne duce spre un șir întreg de asemenea versuri în care se reflectează dispozițiuni de poetisare proprii păstorului.

Intr'una din poesiile descriind cu multă artă frumusețea cuiva, mîndra vorbește astfel de iubitul ei, după ce întrebuse Mureșul dacă nu l-a întîlnit undeva:

1. *Floarea darurilor*, II, 490.

2. Iarnik-Birseanu, *Doine și strigături*, 243.

Lesne-i, Mureș, de-a-l cunoaște,
 Că la pas e păunaș,
 La obraji bulgăr de caș.
 Genele — ca penele,
 Buzele — ca frunzele,
 Sprincenele-i umblă 'n vînt¹...

Dacă aici, în versul al treilea, regăsim ceva ca în *Miorița*, constatările vor varia cînd vom străbate mai departe culegerile noastre de folklor. Într'o baladă unde haiducul a prins pe «domni», dînsul spune tovarășilor lui cum să-i ducă pe aceștia și expresiunea care-i vine în gînd îndată e aceasta:

Mînați domnii ca pe oi².

Celui chemat la oaste cînd este să pornească i se pare că împreună cu alții e luat din urmă, ca oile de păcurar:

Haide, maică, pîn' la cruce,
 De vezi Neamțul cum mă duce,
 Cum ne duce dinapoi,
 Ca păcurarul pe oi³.

Tot într'un cîntec de cătănie flăcăul îi spune mamei lui să-l caute în «compania de mijloc»,

Că-s cătane tinerele,
 De trece plumbul prin ele,
 Ca printr'o turmă de miele⁴.

La joc, cel care îndeamnă pe alții să facă pașii mai domol găsește îndată cuvintele:

-
1. *Convorbiri literare*, XV, 198.
 2. I. Pop Reteganul, *Trandafiri și viorele*, 55.
 3. *Conv. lit.*, XXII, 685.
 4. S. Mîndrescu, *Lit. și obiceiuri pop.*, 37.

Tot încet, încetinel,
Ca oița după miel ¹.

Tot la horă, dela flăcău la flăcău trece această chiuitură care se adresează fetelor:

Strigă, strigă, să se stringă
Fetele din valea lungă,
Ca oițele la strungă ².

Iar cîte unul lăudăros se învîrtește strigînd:

Cîte fete sint la noi
Facă-le Dumnezeu oi
Și pe mine un păstor,
Să le port vara prin flori
Și iarna prin șezători ³.

Altul, mulțumit că se găsește la joc printre ai lui, neturburat de chipuri streine, lasă să se audă:

Unde joc cu frații mei,
Cum ar paște mielușei
Și vacile cu viței,
Primăvara pe muncii ⁴.

În doinele de dragoste comparațiile păstorești revin iarăși. Aceea care vrea să-și arate indiferența față de cel care se topește de dor după ea spune:

1. *Șezătoarea*, XVI, 92.

2. Iarnik-Bîrseanu, *Doine și strigături*, 360; cf. S. Fl. Marian, *Hore și chiuituri din Bucovina*, 55, 63; T. Pamfile, *Cîntece de țară*, 328; *Șezătoarea*, I, 167; revista *Ion Creangă*, VIII, 218.

3. *Grainul din Țara Hațegului*, 195; cf. I. Pop Reteganul, *Chiuituri*, 28; *Gazeta Transilvaniei*, 1887, 29 mai.

4. T. Bud., *Poesii pop. din Maramureș*, 54.

Cucule de pe hinteu,
Spune la drăguțul meu
Că mie nu mi-i de el,
Cum nu-i lupului de miel¹.

Un inflăcărat după aceea care nu prea pare să-l ia
în samă îi zice cînd o întilnește în cale:

... eu am pus ochii pe tine:
De nu te iau, să n'ajung bine;
Să bat ca cîinii la oi,
De nu te-oi duce la noi;
De nu te-oi lua de mină,
Să bat ca cîinii la stîină².

Cu mai multă poezie, despre puterea dorului în inimile celor tineri se spune:

Verde frunză stejărel,
Cît e omul tinerel
Se ține dorul de el,
Ca oița după miel³.

În doine exprimînd alte sentimente caracterizarea e căutată tot recurgînd-se la o imagine păstorească. Cel prigonitor își zice:

1. I. Pop Reteganul, *Trandafiri și viorele*, 141; cf. 169 și: *Conv. lit.*, V, 360; *Tribuna poporului*, Arad, 1898, 28 mart; 1900, 12 febr.; G. Weigand, *Jahresbericht*, IV, 318.

La Iarnik-Bîrseanu, *Doine și strigături*, 229, o variantă sună:

Bade, mie mi-i de tine
Chiar ca lupului de cîne.

2. S. Mîndrescu, *Lit. și obiceiuri pop.*, 90.

3. Gr. Tocilescu, *Materialuri folklor.*, 287; cf. revista *Ion Creangă*, VIII, 275.

Strigă dușmanii la mine,
 Ca păcurarul la cîne;
 Strigă dușmanii la noi,
 Ca păcurarul la oi ¹.

Exprimînd cam aceeași stare sufletească, versurile

Mîncată-s, doamne, de-ai mei,
 Ca iarba de mielușei ².

fac o tranziție spre acestea în care, cu o comparație asemănătoare, cineva se plînge de zilele grele pe care le duce:

.... Și mîncatu-s de nevoi,
 Ca iarba de cele oi ³.

Nu toate aceste comparații ⁴ au o deosebită coloratură poetică; unele din ele sînt apropieri elementare, alăturări de cuvinte rămase la oarecare prosaism, dar toate sînt semnificative prin nota comună care le leagă.

Ar fi de amintit că uneori imaginile din lumea păstorească pot fi împrumuturi, reminiscențe, neavînd multă importanță. Așa cînd într'o colindă ⁵ vorbindu-se de o stea «de luceafăr» cu putere miraculoasă se spune despre ea:

Peste munți ce-și trecea,
 Mîndri munții da sălta,
 Că mieii primăvara.

1. Iarnik-Birseanu, *Doine și strigături*, 188; cf. *Tribuna poporului*, Arad, 1897, 17 mai.

2. E. Hodoș, *Poesii pop. din Bănat*, I, 94.

3. Iarnik-Birseanu, *Doine și strigături*, 191.

4. Exemplele le-am ales numai din folklorul nord-dunărean, lăsînd la o parte poezia aromînă. Pentru imagini păstorești cum se găsesc și acolo, v. K. Schladebach, *Der Stil der arom. Volkslieder*, în *Jahresb. des rum. Inst.*, Lipsca, III, 97-100.

5. G. Alexici, *Texte din lit. pop. rom.*, 161.

Comparația aceasta ne aduce aminte de Biblie¹ și poate să vie dela cineva care anzise *Psalmi*. Chiar dacă ar fi așa, un asemenea exemplu nu-și găsește multe analogii în poesia noastră populară: ea arată și aici o notă proprie, apare cu o originalitate care se înțelege bine când am văzut care sînt izvoarele ei, din însăși viața noastră.

1. V. broșura mea, *Originea păstorească a «Cîntărei cîntărilor»*, unde am relevat alte comparații de aceeași natură și am insistat asupra înfrurii pe care a avut-o păstoritul în exprimarea poetică.